

Trosolwg

Mae'r safon hon yn ymwneud â'r modd y cynorthwywch sgiliau byw'n annibynnol ar gyfer pobl Ddall a Byddar. Mae'r safon yn berthnasol i bob lefel. Gellir defnyddio adrannau o'r safon at ddibenion cynefino, datblygiad proffesiynol ac ar gyfer hyfforddi.

Ar gyfer y safon hon bydd disgwyl i chi weithio mewn partneriaeth â phobl eraill i nodi, cynllunio, gweithredu a gwerthuso gweithgareddau sy'n cynorthwyo sgiliau byw'n annibynnol ar gyfer plant, pobl ifanc ac oedolion Dall a Byddar, a'u teuluoedd.

Er mai chi sy'n bennaf gyfrifol am eich datblygiad proffesiynol, mae'r safon yn gofyn hefyd am gymorth rheoli i hwyluso datblygiad proffesiynol parhaus y gweithlu.

Dangos eich perfformiad, eich gwybodaeth a'ch dealltwriaeth

Mae'r adrannau **meini prawf perfformiad** o dan bob elfen, a'r adran **gwybodaeth a dealltwriaeth** yn dynodi meysydd y dylech chi allu dangos eich perfformiad neu eich gwybodaeth a'ch dealltwriaeth ynddynt.

Egwyddor allweddol

Mae cyfathrebu'n sail i'r safon gyfan a'r holl safonau yn y gyfres hon. Mae'n hollbwysig bod y rheiny sy'n gweithio ym maes nam ar y synhwyrâu gyda phlant, pobl ifanc ac oedolion yn meddu ar y sgiliau angenrheidiol a phriodol i gyfathrebu'n effeithiol â phobl a all ddefnyddio amrywiaeth o offer/technegau neu ddulliau cyfathrebu. Mae'r safon hon yn ymwneud â'r rheiny sy'n gweithio gyda phobl Ddall a Byddar a rhaid i bob cyfathrebu fod yn briodol i'w hanghenion. Mae'n bwysig hefyd bod gweithwyr yn cydnabod yr angen am sgiliau cyfathrebu arbenigol a risg cam-gyfathrebu.

Cynnwys yr uned

- 1 Cynorthwyo'r unigolyn Dall a Byddar a'i bobl allweddol gydag anghenion, a mynegi'i geisiadau
- 2 Gweithio gyda'r unigolyn Dall a Byddar er mwyn bod yn rhan o fywyd bob dydd a gweithgareddau newydd
- 3 Gwerthuso effeithiolrwydd y cymorth gyda'r unigolyn Dall a Byddar a'i bobl allweddol.

Meini prawf perfformiad

Rhaid i chi allu:

Cynorthwyo'r unigolyn Dall a Byddar a'i bobl allweddol gydag anghenion, a mynegi'i geisiadau

- P1 sicrhau fod gan yr unigolyn Dall a Byddar a'i deulu y wybodaeth y mae ei hangen arno:
 - P1.1 i ddeall yr hyn sy'n digwydd
 - P1.2 i wneud dewisiadau gwybodus
 - P1.3 i gael yr hyn mae'n ei ddewis
- P2 sicrhau fod yr unigolyn Dall a Byddar a'i deulu yn cyfranogi gymaint â phosibl mewn unrhyw benderfyniad sy'n effeithio arno
- P3 cydnabod a pharchu unigoliaeth a gwerth pob unigolyn a'i hawl i gael triniaeth gyfartal
- P4 annog yr unigolyn Dall a Byddar i weithredu ac i fyw'n annibynnol
- P5 cynorthwyo'r unigolyn Dall a Byddar ac aelodau'r teulu i gymryd risgiau craff
- P6 sicrhau fod deunyddiau cyfathrebu'n cael eu cynhyrchu yn y fformatau iawn, a'u bod yn gwneud cyfraniad effeithiol at brosesau penderfynu.
- P7 deall gwybodaeth gymhleth yn gyflym, yn effeithiol ac yn hyderus, a'l chyflwyno'n glir i bob parti perthnasol
- P8 rhoi cyngor heb gamu mewn i rôl gwnsela
- P9 yn achos plant a phobl ifanc, yn cynnwys eu rhieni yn y broses casglu a gwerthuso gwybodaeth lle bo'n briodol, am fod ganddynt sgiliau a gwybodaeth ragorol yn aml
- P10 cofnodi canlyniadau cytunedig a'u trafod gyda'r unigolyn
- P11 ysgrifennu adroddiadau clir ac effeithiol ar anghenion a cheisiadau.

Gweithio gyda'r unigolyn Dall a Byddar er mwyn bod yn rhan o fywyd bob dydd a gweithgareddau newydd

Rhaid i chi allu:

- P12 cynorthwyo'r unigolyn Dall a Byddar i gyfarfod â phobl eraill ac ymwneud â hwy
- P13 gweithio gyda'r unigolyn Dall a Byddar i nodi cyfleoedd realistig ar gyfer gweithgareddau newydd
- P14 sicrhau bod disgwyliadau'n cael eu trafod er mwyn peidio â chodi disgwyliadau ffug neu afrealistig
- P15 darparu gwybodaeth ychwanegol (neu'n cyfeirio'r unigolyn ati) yn y fformat mwyaf priodol pan fydd ei hangen neu phan fyddai'n ddefnyddiol
- P16 gweithredu fel eiriolwr yr unigolyn Dall a Byddar pan fydd hyn yn angenrheidiol iddo fynegi'i farn, dymuniadau neu deimladau'n
- P17 cynorthwyo'r unigolyn Dall a Byddar i gael bywyd cymdeithasol bywiog a rhwydwaith o ffrindiau
- P18 cynorthwyo'r unigolyn i gael mynediad at gyfleoedd addysgol a chymdeithasol
- P19 cynorthwyo symudedd a chyfeiriadedd, gan gynnwys arwain yn ddiogel

SFCSS1W

Cynorthwyo sgiliau byw'n annibynnol pobl Ddall a Byddar

- ac yn briodol dan do ac yn yr awyr agored
- P20 galluogi defnyddio technoleg gynorthwyol a chyfarpar priodol
- P21 sicrhau fod yr unigolyn Dall a Byddar yn cael cymorth i aros yn ddiogel
- P22 sicrhau fod cyfle cyfartal ac amrywiaeth yn cael eu sicrhau a'u harddangos
- P23 annog cyfranogiad a chynnwys pobl allweddol
- P24 cynorthwyo aelodau'r teulu gydag unrhyw bryderon a all fod ganddynt
- P25 cydweithredu ar draws amrywiaeth o asiantaethau i sicrhau'r canlyniad gorau i'r unigolyn Dall a Byddar
- P26 gweithio'n effeithiol mewn tîm amlddisgyblaeth, gyda chydweithwyr a phobl y tu allan i'ch sefydliad

Gwerthuso effeithiolrwydd y cymorth gyda'r unigolyn Dall a Byddar a'i bobl allweddol

Rhaid i chi allu:

- P27 trafod effeithiolrwydd y gwasanaethau cymorth gyda'r unigolyn Dall a Byddar, a lle bo'n briodol, ei deulu a phobl allweddol eraill, a sicrhau eich bod yn gwrandao'n astud ar eu hadborth
- P28 gwerthuso'r defnydd o unrhyw adroddiadau arbenigol gan weithwyr proffesiynol eraill
- P29 archwilio ffyrdd i allu gwella'r cymorth
- P30 nodi unrhyw fylchau yn y cymorth
- P31 adolygu cyfraniadau pobl eraill ac yn argymhell gwelliannau lle bo'n briodol
- P32 nodi'r posibilïad am wasanaethau newydd a fyddai'n diwallu anghenion yr unigolyn Dall a Byddar yn well, a dwyn hwn yn ei flaen gyda phobl eraill

SFCSS1W

Cynorthwyo sgiliau byw'n annibynnol pobl Ddall a Byddar

Gwybodaeth a dealltwriaeth

Mae angen i chi wybod a deall:

Gwerthoedd Craidd - Defnyddio a datblygu dulliau a systemau i gyfathrebu, cofnodi ac adrodd

- K1 gofynion cyfreithiol a sefydliadol ar gydraddoldeb, amrywiaeth, gwahaniaethu, hawliau, cyfrinachedd a rhannu gwybodaeth wrth gyfathrebu, cofnodi ac adrodd gydag unigolion, pobl allweddol a phobl eraill
- K2 gwybodaeth ac arfer sy'n sail i'r ymagwedd holistaidd sy'n canolbwyntio ar bobl, sy'n eich galluogi i weithio mewn ffyrdd sydd:
 - K2.1 yn gwneud dewisiadau a lles pennaf yr unigolyn yn ganolog i bopeth a wnewch
 - K2.2 yn darparu cymorth gweithredol i'r unigolion
 - K2.3 yn cydnabod unigrywiaeth unigolion a'u hamgylchiadau
 - K2.4 yn grymuso unigolion i gymryd cyfrifoldeb (i'r graddau y maentyn gallu gwneud hynny ac o fewn unrhyw gyfyngiadau a osodir arnynt), ac i wneud a chyfleu eu penderfyniadau eu hunain am eu bywydau, gweithredoedd a risgiau
- K3 dulliau a ffyrdd o gyfleu sydd:
 - K3.1 yn cefnogi cydraddoldeb ac amrywiaeth
 - K3.2 yn cefnogi hawliau pobl i gyfathrebu gan ddefnyddio'r dull, cyfrwng ac iaith sydd orau ganddynt
 - K3.3 yn foesegol ac yn cadw at unrhyw godau ymarfer sy'n berthnasol i'ch gwaith
 - K3.4 yn parchu syniadau, gwerthoedd ac egwyddorion pobl eraill
 - K3.5 yn sicrhau urddas a hawliau pobl wrth nodi a goresgyn rhwystrau rhag cyfathrebu
- K4 sut i ymdrin â chyfyng-gyngor a gwrthdaro moesegol ar gyfer unigolion, y rheiny sy'n defnyddio gwasanaethau a staff/cydweithwyr, ynglŷn â chyfathrebu, cofnodi ac adrodd
- K5 sut i herio gwybodaeth, dogfennau, systemau, strwythurau, gweithdrefnau ac arferion sy'n rhai gwahaniaethol, yn enwedig o ran anghenion cyfathrebu a gwybodaeth unigolion

Cyfrannu at ddatblygu a chynnal arferion iach a diogel yn yr amgylchedd gweithio

Mae angen i chi wybod a deall:

- K6 gofynion cyfreithiol a sefydliadol ar gydraddoldeb, amrywiaeth, gwahaniaethu, hawliau, cyfrinachedd a rhannu gwybodaeth wrth gyfrannu at ddatblygu a chynnal arferion iach a diogel yn yr amgylchedd gweithio
- K7 dulliau a ffyrdd o weithio sydd:
 - K7.1 yn cefnogi cydraddoldeb ac amrywiaeth wrth gyfrannu at ddatblygu a chynnal arferion iach a diogel yn yr amgylchedd gweithio

SFCSS1W

Cynorthwyo sgiliau byw'n annibynnol pobl Ddall a Byddar

-
- K7.2 yn effeithiol wrth ddelio â, ac wrth herio gwybodaeth, dogfennau, systemau, strwythurau, gweithdrefnau ac arferion sy'n rhai gwahaniaethol
 - K7.3 yn foesegol ac yn cadw at unrhyw godau ymarfer sy'n berthnasol i'ch gwaith
 - K7.4 yn parchu syniadau, gwerthoedd ac egwyddorion pobl eraill wrth gyfrannu i ddatblygu a chynnal arferion iach a diogel yn yr amgylchedd gweithio

Cymryd cyfrifoldeb am eich datblygiad proffesiynol parhaus eich hun a phobl eraill

Mae angen i chi wybod a deall:

- K8 gwybodaeth ddiweddar o, ac ymarfer gofynion cyfreithiol a sefydliadol ar gyfer cydraddoldeb, amrywiaeth, gwahaniaethu, hawliau, cyfrinachedd a rhannu gwybodaeth, a sut i ddiweddarau a datblygu eich arfer eich hun, ac arfer aelodau staff eraill ar y rhain
- K9 sut i gael mynediad at hyfforddiant a datblygiad i'ch galluogi i ymdrin â chyfyng-gyngor a gwrthdaro moesegol ar gyfer unigolion, y rheiny sy'n defnyddio gwasanaethau a staff

Deddfwriaeth a Pholisi a Gweithdrefnau Sefydliadol

Mae angen i chi wybod a deall:

- K10 gwybodaeth am effaith ymarferol deddfwriaeth berthnasol (gwahanol ar lefelau gwahanol) ar eich gwaith o ddydd i ddydd
- K11 diffinio'r diffiniadau cyfreithiol a derbyniol o ddallineb-byddardod
- K12 gwybodaeth am ddeddfwriaeth, polisiâu ac arfer perthnasol a gallu'i gymhwyso mewn amrywiaeth o sefyllfaoedd, e.e.:
 - K12.1 addysg
 - K12.2 gofal cymdeithasol
 - K12.3 budd-daliadau
 - K12.4 tai
 - K12.5 hawliau anabled
- K13 deddfwriaeth iechyd a diogelwch:
 - K13.1 ymwybyddiaeth o'r peryglon gwahanol a all wynebu staff, ymwelwyr, contractwyr a phobl dDall a Byddar yn eu maes cyfrifoldeb
 - K13.2 sut i weithredu systemau gwaith sy'n lleihau amlygiad iberyglon felly o ddydd i ddydd
 - K13.3 sut i weithredu polisiâu a gweithdrefnau corfforaethol sy'n angenrheidiol er mwyn sicrhau diogelwch
 - K13.4 gwybodaeth am gymhorthion technegol a diogelwch cyfarpar

Theori ac Arfer Da - o'ch rhan chi eich hun

Mae angen i chi wybod a deall:

- K14 safonau yn eich gwaith eich hun ac yn y sector
- K15 dysgu theorïau, dulliau addysgu ac arddulliau dysgu at eich defnydd chi

SFCSS1W

Cynorthwyo sgiliau byw'n annibynnol pobl Ddall a Byddar

eich hun

K16 theorïau am arfer a dulliau myfyriol sy'n effeithiol wrth fonitro eich perfformiad eich hun

K17 ymagweddau at arfer yn seiliedig ar wybodaeth a thystiolaeth

K18 gwybod sut i geisio cymorth a gwerthuso'ch cyfranogiad chi yn feirniadol

K19 rhoi enghreifftiau clir o ymddygiad proffesiynol ac ymddygiad amhroffesiynol, a gwybod sut i herio arfer gwael yn effeithiol

Theori ac Arfer Da - o ran partneriaethau a chydweithio â phobl eraill

Mae angen i chi wybod a deall:

K20 gwybodaeth am adrannau awdurdod lleol: sut maent yn gweithredu a phwy yw'r bobl allweddol ym mhob achos

K21 gwybodaeth am sefydliadau a gweithwyr proffesiynol allweddol a all fod yn berthnasol i unigolyn Dall a Byddar

K22 ymwybyddiaeth o gyfyng-gyngor moesegol o ddydd i ddydd, a ble a sut i geisio cymorth

K23 deall gwybodaeth gymhleth yn gyflym ac yn effeithiol

K24 cynnal cyfrinachedd a chadw cofnodion cywir priodol

K25 gweithio'n effeithiol mewn tîm amlddisgyblaethol, gyda chydweithwyr a phobl y tu allan i'r sefydliad

K26 deall a defnyddio adroddiadau arbenigol gweithwyr proffesiynol eraill

K27 monitro effeithiolrwydd gwasanaeth gydag unigolyn

K28 ymwybyddiaeth o faterion pŵer mewn lleoliadau gwaith amrywiol, ac effaith y rhain ar ganlyniadau gwasanaeth, e.e. lleoliadau cartref, lleoliadau tai gwarchod ac ati

Theori ac Arfer Da— o ran dallineb-byddardod

Mae angen i chi wybod a deall:

K29 gallu datgan y cyflyrau mwyaf cyffredin sy'n gysylltiedig â dallineb-byddardod

K30 adnabod effaith y cyflyrau hyn o ddydd i ddydd ar fywyd unigolyn

K31 datgan achosion gwahanol dallineb-byddardod a'u heffaith ar blant, pobl ifanc ac oedolion unigol

K32 datgan cyffredinolrwydd dallineb-byddardod ymhlith plant, pobl ifanc ac oedolion

K33 adnabod y gwahaniaeth rhwng dallineb-byddardod caffaeledig a chynhenid

K34 deall mecanwaith eiriolaeth a chymorth arall sydd ar gael

K35 deall terfynau eich rôl

K36 dangos eich bod yn gallu cymhwyso'ch gwybodaeth yn ymarferol drwy:

K36.1 gynnal asesiadau o angen (fel bo'n briodol)

K36.2 llunio barnau proffesiynol hyderus

K37 grymuso pobl dDall a Byddar a'u teuluoedd trwy ddarparu gwybodaeth briodol

SFCSS1W

Cynorthwyo sgiliau byw'n annibynnol pobl Ddall a Byddar

Theori ac Arfer Da– o ran cyfathrebu

Mae angen i chi wybod a deall:

- K38 dulliau o ymgynghori â grwpiau gwahanol gan gynnwys plant, pobl ifanc ac oedolion, eu sefydliadau neu grwpiau, a gwrando'n weithredol ar eu hadborth
- K39 dulliau ar gyfer casglu, dadansoddi a dehongli adborth i alluogi gwneud penderfyniadau ynglŷn â'ch cymorth
- K40 deall effaith namau lluosog. byddwch yn ymwybodol o bosibilrwydd cam-gyfathrebu yn yr amgylchiadau hyn, ac felly cynlluniwch yn ofalus sut fyddwch yn cyfathrebu gyda'r unigolyn a defnyddiwch neu trefnwch y dulliau cyfathrebu mwyaf effeithiol
- K41 meddu ar y sgiliau i gynllunio cyfathrebu o flaen llaw a gwneud yn siŵr fod y sgiliau angenrheidiol gennych, neu fod gennych fynediad i'r sgiliau cyfathrebu arbenigol sydd eu hangen
- K42 byddwch yn ymwybodol y gall fod yn well gan unigolion fynegi'u hunain gan ddefnyddio dull cyfathrebu gwahanol, o gymharu â'r dull sydd orau ganddynt i dderbyn gwybodaeth, ac addasu'ch ffordd o gyfathrebu'n unol â hynny
- K43 byddwch yn ddyfeisgar wrth oresgyn rhwystrau rhag cyfathrebu a rhwystrau sy'n cyfyngu ar annibyniaeth y bobl yr ydych yn eu cynorthwyo
- K44 cymewch ymagwedd hyblyg wrth weithio gydag unigolion a'u teuluoedd/pobl allweddol
- K45 rhowch gyngor heb gamu i mewn i rôl gwnsela
- K46 ysgrifennwch adroddiadau clir ac effeithiol

Gwybodaeth ychwanegol

Gwerthoedd

[Mae'r gwerthoedd sy'n sail i'r safon hon wedi'u deillio o'r datganiad o ddiben allweddol¹. Mae'n rhaid i chi weithio'n unol ag egwyddorion a gwerthoedd y safonau gwasanaeth perthnasol, arweiniad a chodau ymarfer/ ymddygiad ar gyfer iechyd a gofal cymdeithasol yn y pedair gwlad i gyflawni'r safon hon.

(¹Diben allweddol gweithlu'r gwasanaethau synhwyraidd yw grymuso pobl sy'n defnyddio'r gwasanaethau hyn er mwyn cynyddu'u hannibyniaeth, eu cyfleoedd, eu cryfderau a'u sgiliau i'r eithaf.)

Geirfa

Mae'r adran hon yn rhoi esboniadau o'r geiriau a'r cysyniadau allweddol sy'n cael eu defnyddio yn y safon benodol hon. Noder, mewn Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol, mae'n eithaf cyffredin dod o hyd i eiriau neu ymadroddion y byddwch chi'n gyfarwydd â hwy, ond rhai y gellir ym manylion y safonau, eu defnyddio mewn ffordd benodol iawn. Felly, byddem yn eich annog i ddarllen yr adran hon yn ofalus cyn i chi ddechrau gweithio gyda'r safon a chyfeirio'n ôl at yr adran hon yn ôl yr angen.

Caffaeledig

Dallineb-byddardod caffaeledig yw pan fydd rhywun yn cael ei eni heb nam ar y synhwyrau, ac ar ryw adeg yn ei fywyd mae'n datblygu'r ddau, neu'n mae'n cael ei eni ag un nam ar y synhwyrau ac ar ryw adeg yn ei fywyd mae'n datblygu'r ail. Gall hyn ddigwydd yn sgil damwain, salwch, cyflwr genetig, e.e. syndrom fel Usher, Alstrom, a Stickler, ac ati, neu o ganlyniad i heneiddio yn hwyrach mewn bywyd. Mewn plant a phobl ifanc, os yw'r problemau hyn yn digwydd yn hwyrach yn eu bywyd, gelwir hyn yn Dallineb-byddardod caffaeledig.

Cymorth gweithredol

Cymorth sy'n annog y sawl sy'n Ddall a Byddar i gynyddu'i annibyniaeth i'r eithaf ac sy'n hyrwyddo dewisiadau ffordd o fyw. Yn achos plant a phobl ifanc byddai hyn yn berthnasol hefyd i rôl rhiant/ gofalwr neu'r plant eu hunain fel rhan o'u proses cynllunio gofal eu hunain. Natur unigryw Dallineb-byddardod yw y dylid cydnabod y gall fod angen cymorth un-i-un ar yr unigolyn er mwyn iddo aros yn annibynnol.

Cyfathrebu

Mae'r safon hon yn dweud yn glir:

- 1 Bod rhai i chi feddu ar y sgiliau i allu cyfathrebu'n effeithiol gyda'r unigolyn Dall a Byddar, neu mewn achos lle mae angen cyfathrebuwr arbenigol, trefnu'r rhain. Mae'r sgiliau hyn yn cynnwys gwranddo'n astud

- 2 Y dylech ddefnyddio'r dull cyfathrebu sydd orau gan yr unigolyn, yn dderbyngar ac yn fynegol, yn y ffurf fwyaf priodol e.e. Iaith Arwyddion Prydain (BSL), Iaith Arwyddion Iwerddon (ISL), neu system arwyddion, e.e. ffrâm weledol Saesneg Sign Supported, yn agos ac yn ymarferol, pasbortau cyfathrebu, gwyddor llaw Pobl Ddall a Byddar, gwyddor Bloc, Braille, Moon, Tadoma, neu unrhyw ddewis arall o gymhorthion dynol a thechnolegol i gyfathrebu, neu gyfuniad o unrhyw rai o'r uchod
- 3 Bod angen i chi fod yn ymwybodol yn gyson bod cyfathrebu â rhywun Dall a Byddar yn gymhleth, a bod y risg camddeall yn un sylweddol

Mae'n bwysig bod yn hyblyg wrth helpu rhywun sy'n Ddall a Byddar i gyfathrebu, a gall fod o gymorth defnyddio amrywiaeth o ddulliau cyfathrebu gyda'i gilydd. Gelwir hyn yn ymagwedd gyfathrebu gyfan yn aml. Mae'n bwysig pwysleisio fod amrywiaeth fawr o anghenion cyfathrebu gan bobl Ddall a Byddar, a gall y rhain newid dros amser. Hefyd, gall rhai pobl Ddall a Byddar ddefnyddio dau neu fwy o ddulliau cyfathrebu i fynegi'u hunain, ond cael gwybodaeth trwy ddefnyddio dull(iau) arall. Er enghraifft:

1. Gall plentyn sydd â rhywfaint o olwg, sy'n hollol Fyddar ac sydd ag anabledau corfforol, ddysgu deall iaith arwyddion, ond gall fod angen iddo ddod o hyd i ddull arall o fynegi'i hun
2. Gall rhywun sydd â syndrom Usher fod wedi dysgu iaith Arwyddion Prydain yn ifanc, ond gall fod angen iddo addasu'r ffordd y mae'n derbyn arwyddion wrth i'w olwg ddechrau newid
3. Gall rhywun hŷn fod wedi defnyddio lleferydd a chlyw erioed i gyfathrebu, ond gall fod angen iddo ddysgu defnyddio cymhorthion clyw a chymhorthion i'r rhai prin eu golwg wrth i'w olwg a'i glyw newid dros amser (Ffynhonnell: SENSE 2008)

Cynhenid

Pan fydd rhywun yn cael ei eni ag anawsterau gweld a chlywed, gelwir hyn yn Ddallineb-byddardod cynhenid. Mae enghreifftiau o hyn yn cynnwys cyflyrau fel Rwbela neu CHARGE. Gall cynhenid gyfeirio hefyd at bobl sydd wedi colli'u golwg/clyw cyn caffael iaith, h.y. yn eu blynyddoedd cynnar iawn

Dall a Byddar

Dall a Byddar yw'r term cydnabyddedig a ddefnyddir gan lywodraethau cenedlaethol yn y DU ac yng nghymuned y byd. Mae disgrifiad clir gan yr Adran Iechyd yn y cylchlythyr awdurdod lleol "Gofal cymdeithasol i blant ac oedolion Dall a Byddar" (2001) 8, ac yn Natganiad Polisi'r Gwasanaethau Ychwanegol dan Gyfarwyddyd (1989). Mae'r ddau yn disgrifio Dallineb-byddardod fel anabledd unigryw a gwahanol, ac mae ei effaith yn gofyn am ymateb priodol ac arbenigol.

"Ystyrir pobl yn Ddall a Byddar os yw eu nam ar y golwg a'r clyw yn achosi anawsterau o ran cyfathrebu, cael mynediad i wybodaeth a symud"
(Ffynhonnell: DH LAC (2001) 8)

“Defnyddir y term Dall a Byddar i ddisgrifio grŵp cymysgryw o blant a all ddioddef yn sgil graddau amrywiol o nam ar y golwg a'r clyw, a hynny efallai wedi'i gyfuno ag anawsterau dysgu ac anabledau corfforol, a all achosi problemau cyfathrebu, datblygu ac addysgol difrifol” (Ffynhonnell: Datganiad Polisi'r Gwasanaethau Ychwanegol dan Gyfarwyddyd 1989).

Anfantais, gwahaniaethu ac allgáu cymdeithasol

Mae hyn yn ymwneud â hil, rhyw, crefydd, sectyddiaeth, iaith, oed, dosbarth, anabled (gan gynnwys anabledd synhwyrdd), tloidi, diwylliant, credo a chyfeiriadedd rhywiol. Yn ymarferol, mae'n rhaid i chi roi ystyriaeth i'r polisïau a'r gweithdrefnau perthnasol yn eich sefydliad neu asiantaeth.

Grymuso

Proses yw grymuso o alluogi unigolion (plant, pobl ifanc ac oedolion) sydd dan anfantais ar lefel bersonol a sefydliadol i gael mwy o ymreolaeth a rheolaeth dros eu bywydau

Nam ar y clyw

Nid yw nam ar y clyw yn derm a ddefnyddir yn gyffredin mwyach. Mae wedi'i ddisodli i raddau helaeth gan y termau “Byddar” a “Thrw eu Clyw”. Defnyddir amrywiaeth o dermau'n eithaf penodol yn y safon hon, fel a ganlyn:

- 1 **Byddar:** mae byddar gyda "b" fach yn cyfeirio'n syml at y cyflwr meddygol colli clyw. Fodd bynnag, mae'r rhan fwyaf o bobl sy'n defnyddio BSL/ ISL yn cyfeirio atyn nhw'u hunain fel Pobl Fyddar. Mae'r briflythyren “B” yn dynodi dewis iaith, ac mae hefyd yn derm gwleidyddol a diwylliannol o eiddo'r gymuned Pobl Fyddar. Fe'i defnyddir yn yr un ffordd ag y byddai pobl sy'n perthyn i grŵp cenedlaethol, diwylliannol neu grefyddol yn eu disgrifio'u hunain, er enghraifft, Ffrengig neu Fwslimaidd. Dyma'r rheswm pam nad yw llawer o bobl Fyddar yn eu diffinio'u hunain fel pobl anabl, yn hytrach maent yn disgrifio'u hunain fe pobl sy'n perthyn i leiafrif diwylliannol neu ieithyddol
- 2 **Wedi mynd yn fyddar:** Unigolyn a gafodd ei eni'n clywed ac a aeth yn ddifrifol fyddar neu'n hollol fyddar ar ôl hynny
- 3 **Trwm eich clyw:** Term cyffredinol a ddefnyddir i ddisgrifio pobl sydd ag amrywiaeth o anghenion colli clyw a chyfathrebu
- 4 **Dall a byddar:** Mae'r term yn gymwys i bobl sydd wedi colli dau synnwyr. Nid oes clyw na golwg gan rai pobl sy'n dDall a Byddar, ac mae pobl eraill yn dioddef o rywffaint o golli clyw neu nam ar y golwg (gweler y diffiniad llawn uchod)

Unigolion

Yn y safon mae “unigolyn” yn cyfeirio at blant, pobl ifanc ac oedolion sydd yn Ddall a Byddar ac y gall fod angen gofal iechyd a/neu ofal cymdeithasol arnynt ynghyd â gwasanaethau plant, addysgol neu hyfforddi. Mae'n cyfeirio hefyd at eiriolwyr a dehonglwyr neu bobl sy'n gweithio gyda hwy i fynegi'u barn, dymuniadau neu deimladau a siarad ar eu rhan.

Materion

Mae materion yn golygu'r hyn sy'n effeithio ar unigolyn sy'n Ddall a Byddar, neu sy'n berthnasol i'w brofiad. Nid yw'r defnydd o'r gair "mater" yn ymhlygu anhawster, ond yn hytrach agwedd ar fywyd yr unigolyn sy'n ocws y gwaith presennol

Pobl allweddol

Mae pobl allweddol yn cynnwys: teulu, arweinwyr cyfathrebu, ymyrwyr, gweithwyr Pobl Ddall a Byddar, ffrindiau, gofalwyr, gweithiwr cymorth, model rôl, cyfeillachwr, eiriolwyr, gweithwyr sefydlu/ adsefydlu ac eraill y mae gan yr unigolyn berthynas gefnogol â hwy

Gweithio mewn partneriaeth

Y broses o weithio ar y cyd ag arbenigwyr yn y maes nam ar ddau synnwyr, y maes nam ar y golwg neu'r maes Pobl Fyddar a Thwm eu Clyw, yn statudol, yn wirfoddol neu faes iechyd i gynorthwyo pobl Ddall a Byddar gyda'u hanghenion, eu helpu i fynegi'u ceisiadau a chodi proffil materion Dallineb-byddardod a chynnig cymorth priodol

Adsefydlu/ sefydlu

Mae adsefydlu yn ymwneud ag ystod eang o gymorth i gynyddu annibyniaeth, sgiliau a hyder i'r eithaf. Gall adsefydlu gynnwys helpu pobl i adfer gallu neu weithrediad a gollwyd yn sgil salwch neu anafiadau.

Mae sefydlu'n diffinio'r defnydd cydlynus o fesurau meddygol, cymdeithasol, addysgol a galwedigaethol i helpu pobl ddatblygu'u gallu i weithredu. Mae hyn yn cyferbynnu â helpu pobl i adfer galluoedd a gollwyd yn sgil salwch neu anafiadau, yn hytrach na phobl sydd wedi'u geni â namau.

Ymateb i arfer gwael

Gall eich ymateb i arfer gwael gynnwys: cynnig adborth adeiladol, cynnig gwybodaeth a chyngor i alluogi'r unigolyn (unigolion) dan sylw gael mynediad i arweiniad a chymorth priodol, a/ neu adrodd am ddigwyddiadau o arfer gwael neu beryglus i'r awdurdod priodol

Hawliau

Yr hawliau sydd gan unigolion:

- 1 I gael eu parchu
- 2 I gael triniaeth gyfartal a pheidio â gwahaniaethu yn eu herbyn
- 3 I gael eu trin fel unigolyn
- 4 I gael eu trin mewn ffordd urddasol
- 5 I gael preifatrwydd
- 6 I gael eu diogelu rhag perygl a niwed
- 7 I gael gofal mewn ffordd a ddewisir ganddynt
- 8 I gael mynediad at wybodaeth amdanynt eu hunain

9 I gyfathrebu gan ddefnyddio'r dulliau cyfathrebu a'r iaith sydd orau ganddynt

Yn achos plant a phobl ifanc, mae'r hawl ganddynt i gael eu cynnwys yn weithredol yn y penderfyniadau sy'n effeithio arnynt.

Risgiau

Risg yw canlyniad anochel pobl yn gwneud penderfyniadau ynglŷn â'u bywydau. Ond mae'n golygu pethau gwahanol i bobl wahanol. Nid oes un diffiniad penodol. Mewn gofal cymdeithasol, fel yng ngweddill bywyd, gellir edrych ar risg fel rhywbeth negyddol. Oherwydd canfyddiadau o risg, a all fod yn real neu beidio, gall unigolyn gael ei atal rhag gwneud pethau y mae'r rhan fwyaf o bobl yn eu cymryd yn ganiataol. Felly rhaid profi ac asesu risg ganfyddedig yn erbyn buddion tebygol cymryd rhan weithredol yn y gymuned, dysgu sgiliau newydd a magu hyder. Yr hyn y mae angen ei ystyried yw canlyniad gweithred a thebygolrwydd unrhyw niwed yn ei sgil. Trwy ystyried y buddion o ran annibyniaeth, lles a dewis, dylai fod modd i unigolyn gael cynllun cymorth sy'n ei alluogi i reoli risgiau a nodir.

Mae angen gwneud penderfyniad ynglŷn â'r risg ganfyddedig neu'r risg wirioneddol ar y cyd â'r sawl sy'n defnyddio gwasanaethau ei hun, yn ogystal â'r gweithwyr proffesiynol sydd ynghlwm. Yn union fel y mae cymryd risg yn ddewis personol, canfyddiadau yw lefelau risg, a dylai barn ynglŷn â lefel dderbyniol o risg fod yn benderfyniad ar y cyd.

Cyfeirio

Mae'n golygu cynorthwyo unigolion i gael gafael ar y wybodaeth fwyaf priodol am wasanaethau a grwpiau eraill a fydd yn cefnogi'u hanghenion a nodwyd.

Gwasanaethau

Mae'n cyfeirio at wasanaethau sy'n cael eu darparu gan eich sefydliad eich hun neu gan asiantaethau eraill.

Model Cymdeithasol o anabledd

Mae'r Model Cymdeithasol o anabledd yn dweud yr achosir anabledd **gan y modd y mae cymdeithas wedi'i threfnu**, yn hytrach na chan nam unigolyn* neu nodwedd wahanol unigolyn.

Mae'r Model Cymdeithasol o anabledd yn edrych ar ffyrdd o ddiddymu **rhwystrau sy'n cyfyngu ar ddewisiadau bywyd** i bobl â namau neu wahaniaethau.

Pan gaiff y rhwystrau eu diddymu, gall pobl anabl fod yn annibynnol ac yn gyfartal yn y gymdeithas, gyda dewis a rheolaeth dros eu bywydau eu hunain.

Datblygwyd y Model Cymdeithasol o anabledd gan bobl anabl am nad oedd y model meddygol traddodiadol yn esbonio'u profiad personol o anabledd nac

ychwaith yn helpu i ddatblygu ffyrdd mwy cynhwysol o fyw. (*Diffinnir nam fel terfyn gweithrediad corfforol, meddyliol neu synhwyraidd unigolyn ar sail hirdymor.) Dyfyniad o children in the picture:

www.childreninthepicture.org.uk/au_socialmodel

Ffynonellau gwybodaeth

Byddant yn cynnwys amrywiaeth eang o wybodaeth gyfredol. Er enghraifft o:

- 1 Sefydliadau proffesiynol, e.e. cyrff proffesiynol, cymdeithasau masnachu ac undebau llafur
- 2 Cysylltiadau proffesiynol, e.e. cydweithwyr, mentor, goruchwyliwr, tiwtoriaid/ darlithwyr ac ymchwilwyr
- 3 Ffynonellau ysgrifenedig, e.e. cylchgronau proffesiynol, adroddiadau ymchwil a dogfennau polisi
- 4 Rhwydweithiau fel grwpiau pobl dduon a lleiafrifoedd ethnig, i ystyried materion diwylliannol, e.e. ymprydio, gwyliau a blaenoriaethau.

Goruchwyliaeth

Mae goruchwyliaeth yn golygu proses o adolygu penderfyniadau gwaith unigolyn mewn modd cefnogol er mwyn datblygu'i arfer. Gall fod yn ffurfiol, yn anffurfiol, gall gael ei darparu o fewn eich sefydliad, ei darparu o du allan i'ch sefydliad (Sylwer, cydnabyddir bod goruchwyliaeth o ran gwaith gyda phlant a phobl ifanc yn wahanol i oruchwyliaeth gwaith gydag oedolion).

Cymorth

Mae'n cyfeirio at y cymorth a ddarparwch. Mae'n cynnwys: esboniad llafar, gwybodaeth ysgrifenedig, mynd gyda'r unigolyn neu drefnu i hyn ddigwydd.

Trawsnewidiadau

Newidiadau dyddiol ac ysbeidiol ym mywyd unigolyn yw trawsnewidiadau a all effeithio ar ei les, y ffordd y mae'n ymddwyn ac yn datblygu a'i allu i barhau i ddysgu ac ymdopi â newidiadau eraill.

Mae dau brif fath o drawsnewidiadau: mae'r cyntaf yn cynnwys trawsnewidiadau mewn bywyd bob dydd, er enghraifft gydag oedolion yn symud o ac i gartref/ y ddarpariaeth i ganolfan dydd, ac i blant, mynd o ac i gartref/ y ddarpariaeth i'r ysgol. Maent hefyd yn cynnwys newid gweithgareddau ac arferion yn ystod y dydd lle mae disgwyliaid a gofynion gwahanol gan y plentyn, yr unigolyn ifanc neu'r oedolyn.

Trawsnewidiad ysbeidiol yw'r ail, ac mae'n golygu newid sylweddol i'r unigolyn. Gellir rhannu'r trawsnewidiadau hyn i dri chategori. Yn gyntaf, y rheiny sy'n gyffredin i'r rhan fwyaf o bobl; er enghraifft, pan fydd pobl yn symud o un math o lety ac amgylchedd byw i un arall.

Yn ail, y rheiny sy'n cael eu rhannu gan nifer sylweddol o gyfoedion, fel teuluoedd yn gwahanu.

Yn drydydd, y rheiny sy'n drawsnewidiadau personol, ac ni all pobl eraill eu rhannu, nac ychwaith eu deall. I blant a phobl ifanc, bydd y trawsnewidiad cyntaf yn cynnwys trosglwyddo rhwng blynyddoedd yn yr un ysgol, neu goleg, neu drosglwyddo o un ysgol i ysgol arall. Fe allai hefyd gynnwys profiadau trawsnewid fel newidiadau corfforol, e.e. cychwyn glasod. Gall yr ail gynnwys eu rhieni'n cael ysgariad. Mae'r trydydd mewn gofal maeth neu ofal preswyl, cael rhiant neu ofalwr sy'n camddefnyddio cyffuriau neu alcohol, neu fod yn ofalwr ifanc. (Ffynhonnell: Arweinyddiaeth a rheolaeth Rhif Cyfeirnod NOS: LMC B3)

Cynllunio Pontio

Mae'r blynyddoedd trosglwyddo rhwng yr ysgol a bywyd oedolyn yn straen i'r rhan fwyaf o bobl ifanc, ond i'r rheiny sydd ag anableddau cymhleth fel Dallineb-byddardod, mae hyd yn oed yn fwy o straen. Gall dewisiadau i bobl ifanc Ddall a Byddar fod yn gyfyngedig, a bydd llawer o bobl ifanc yn parhau i fod yn ddibynnol ar eu teuluoedd. Mae hyn yn wir er gwaetha'r ffaith fod hawl gan bob unigolyn ifanc sydd â datganiad o anghenion addysgol i gael cynllun pontio yn dilyn ei adolygiad blynyddol ym Mlwyddyn 9.

Dylai'r cyfnod pontio gael ei weld fel rhywbeth sy'n digwydd wrth i cychwyn cynnar hwn yn arbennig o bwysig i'r rheiny sydd ag anghenion cymhleth a lluosog, lle bydd cydlynu llawer o wasanaethau yn gofyn am amser. Mae angen i wasanaethau ddatblygu gwybodaeth am yr unigolyn ifanc a'i anghenion. Bydd angen mewnbwn arbenigol i sicrhau bod gwasanaethau oedolion yn briodol.

Gwerthoedd ac egwyddorion

Yw'r rheiny a bennir gan gyrff proffesiynol, y llywodraeth, eich cyflogwr, defnyddwyr gwasanaeth a'u gofalwyr a chan gyrff cenedlaethol perthnasol.

Cysylltiadau allanol

Mae arfer cymwys yn gyfuniad o gymhwyso sgiliau a gwybodaeth dan ddylanwad gwerthoedd a moeseg. Mae'r fanyleb hon yn nodi manylion y wybodaeth a'r ddealltwriaeth y mae'n ofynnol eu cael i ymarfer yn gymwys ar gyfer y perfformiad a ddisgrifir yn y safon hon.

Wrth ddefnyddio'r fanyleb hon mae'n bwysig darllen y gofynion gwybodaeth mewn perthynas â disgyliadau a gofynion eich rôl swydd. Mae angen i chi ddangos eich bod yn gwybod, yn deall ac yn gallu cymhwyso'r uchod yn ymarferol yn unol â'ch lefel profiad a'ch statws

Bydd y **wybodaeth a'r ddealltwriaeth** ar gyfer y safon hon yn ymwneud â gofynion rheoleiddio penodol i wledydd a chodau ymarfer sy'n gymwys i gwmpas eich gwaith a rhai eich cydweithwyr. Bydd yn ymwneud hefyd â'r rôl a'r lefel cyfrifoldeb sydd gennych yn eich sefydliad er mwyn ymgymryd â gweithgareddau i gyflawni gwasanaeth o ansawdd uchel

SFCSS1W

Cynorthwyo sgiliau byw'n annibynnol pobl Ddall a Byddar

Datblygwyd gan Skills for Care & Development

Fersiwn rhif 1

Dyddiad cymeradwyo Tachwedd 2008

Dyddiad adolygu a awgrymir Tachwedd 2013

Dilysrwydd Cyfredol

Statws Gwreiddiol

Sefydliad cychwynnol Skills for Care & Development]

RCU gwreiddiol SCDSS11

Galwedigaethau perthnasol Iechyd, Gwasanaethau Cyhoeddus a Gofal; Iechyd a Gofal Cymdeithasol; Swyddogion Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol; Gweithwyr Proffesiynol Cysylltiol Iechyd; Gofal Iechyd a Gwasanaethau Personol Cysylltiedig

Cyfes/Set Gwasanaethau Synhwyrdd

Geiriau Allweddol